

דור אחר דור, אלו ישמעון, וכל העולם עונין אחר ספר משנה תורה מקודש מקודש :

הביטוי וראו בדרך זה, מה שקרה בגיחה ומכשול לחכם גדול בדורו, הוא הגאון רש"ל ז"ל, בשו"ת סי' ל"ח, שהטיח דברים נגד מאור העולם התנא האלקי הקדוש רשב"י ע"ה, אשר הנדירו עליו בת קול זה האיש מרעיש הארץ מרגיו ממלכות, והגאון הוא חסכו כאלו הוא אחד מחכמי הדור שלו, שיהיה עומד לפניו וליווה, שכתב ואם היה רשב"י עומד לפניו וליווה לשנות המנהג שנהגו הקדמונים, לא אשגיחין ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמוהו ע"כ י"ע. וכל הרוחה פליטת הקולמוס הזה שפלט מאלבעיות הגאון הני', נבהל מראותו, ומרתע כוליה גופיה, וגרס לו כל זה, מפני שראה את עצמו, ולא ראה מה למעלה ממנו אשר דבר בו מי הוא, ושכב שיפור גלגל חמה הזורח על כל העולם כולו, כאשר החזנה עין אדם אשר בארץ החחמונה לשיפור שכתב לחם, ועם היות הגאון הני' בקי בחדרי כל התלמוד, ככה במחילה כבודו מאמר התלמוד שאמרו, אם ראשונים כמלאכים אלו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אלו כחמורים, דפרשו בו המפרשים כונה פשטיה, לומר אם נשער כבוד הראשונים בעינינו כמלאכים, או אהנו חסובין כבני אדם שידעין לשער כבוד הראשונים, אבל אם אהנו נדמה כבוד הראשונים בעינינו כערך בני אדם, אז אהנו נחשבין כחמורים שאין בהם דעת להבחין. אך שיהיה הנה בודאי לעת כזאת, אדוניו רשב"י ע"ה מחל לו בג"ט, ורק אני הוכרתי דבר זה לדוגמה, שמה נדע דכל אדם אשר יראה רק את כבוד עצמו בדורו, ויהיה נכשל בדבריו, עד אשר גם נגד גדול שבגדולים לא יוכל לעמוד בעצמו, לכלתי ילא מאורת דרך ארץ :

והנה עוד הנמא להגאון הני' בהקדמתו לים של שלמה על חוליו, שהכיר אחד דעתו של מרן הקדוש ז"ל, והכרעתו בספרו ביה"ע יוסף ושה"ע, ולא נהג בו כבוד בדברים אשר דבר בו, אך מה שוילנו דבריו שדיבר נגדו, דקשיטא קאי, ובמאן דלא חלי ולא מרגיש גברא דמאריה סייעיה, הלא בכמה חפזות ישראל קבלו הוראותיו ולהלכה פסוקה להקל ולהחמיר בכל דיני איסור והיתר, ולא עוד אלא גם בפלוגתא דדיני ממונות דק"ל המוילא מחבירו עליו הראיה, אין המחוק יכול לעשות ק"ל נגד פסק מרן בש"ע, ומוילין על פיו ממון מיד המחוק, ואפילו במקומות שחופסין דגל הק"ל, הנה הוא עטרה בראש כל אדם, ולאו דוקא אלף בני הספרדים, אלא גם אלו בני האשכנזים שלחנו ערוך לכל, ודבריו עומים פירות, ולו משפט הקדימה, ואין נוטין מדבריו אלא בדברים של המנהג אשר פירש רבינו הרמ"א ז"ל בהגהתו, ופוק חזי מ"ם רבינו הרמ"א ז"ל בתשובותיו סי' מ"ח ע"ש, ותדע כבודו של מרן ז"ל באשכנזי מה שסיה לו בחייו, וכ"ש וכ"ש אחר פטירתו לחיי עוה"ב :

הנה בדבר המכשלה הזאת, פתחה להזכיר מה שקרה להגאון רש"ל ז"ל שהיה ראשון בגאוני אשכנז, ואסיים באשר קרה לאחרון שבגאוני אשכנז, הוא הגאון יעב"ץ ז"ל, אשר היה ג"כ חתן ברעית, ולא היה יכול לעמוד בקן קולמוסו, לבלתי לאח מה הגבול הראוי לפי כבודו של רבותיו הראשונים ז"ל. ראה כמה עלבון דברים עשה להגאון בעל תוספות יו"ט, בציצור על מסכת אבות, ולא עוד אלא שנגע בכבוד גאוני עולם הראשונים, לך ראה מ"ש הגאון חיד"א ז"ל במחבר"ר א"ח סי' ק"ע ח"ל, ונבלתי מראות ואשתומם כשעה, מפני הוד שנשתלחה לכתוב כך על גדולי עולם, הרשב"א ורבינו ירוחם ומרן, שאין חכמי דורינו כדאין להיות הלמודים בחכמה ויראה, תלת סמיני קשות וקדישי עליונים עכ"ל. ועוד ראה נא להגאון חיד"א במחבר"ר הני' סי' רמ"ד, שכתב עוד על הגאון יעב"ץ ח"ל, ושרי ליה מריה שכותב על הרמב"ן כאשר ידבר איש אל רעהו, ומי

שם פה לומר על אחד המיוחד בדביותא קאמי, אשר משאו יגורו אליו, שלא ידע לעומק הענין, ומרתע כולו גופאיו בדראותי להרב הני' בסדר דבורו על הראשונים ע"כ, ועיין עוד במחבר"ר סי' תל"ה סק"ב ע"ש :

ובאמת יש כוח וזאת בספריו של הגאון יעב"ץ, כמה דברים שדבר נגד כבוד הראשונים כמלאכים, והוא הרעיש העולם בקוסות שלו שנמא בדבריהם ולא עלה על לבו שיש פה לאדם לעשות כנגדו, ולבדר שאין בקוסותיו ממש, והאמת אחס בודאי. ואיכיר פה דוגמה דבר אחר, מה שנמא להגאון יעב"ץ בספרו לחם שמים, על יומא פרק ג', על משנה ד', ואת האחרים ואת החביתין, שכתב שם בדרך פ"ה ע"ג, דחביתין בלי ספק שם כולל בכל מקום שגויין בסדר הקרבה גם למנחה נכסים של תמיד ששנין שוין וכו' ע"ש, וראויה כחוב בגליון הספר בכתובת ד' ח"ל, אחר המחילה מנכוד תורתו זו כשגנה היואלת מן פליטת קלמוסו שלא מדעת בעלים, דחביתין הם מטעם מחבת ויש להם שלשה לוגין שמן וכו' עיין ברמב"ם ז"ל פ"ג מ"ה מהש"ק, ומנחה נכסים הם עשרון סוטה בלול בלוג שמן, ומקמיירי בלי אפיס, עיין ברמב"ם ז"ל שם, וחביתין אין להם יין כמ"ש הרב, וגם בזה שגג וזה אפילו חנוקה של בית רבן יודעין, וזהו נפל היסוד ונפל כל הבנין, וכל דבריו עד סוף משנה ה' לרביין העברת קלמוס, ושרי ליה מאריה שמוכר תועה על הגדולים שלא עיינו, והוא עיין עיון גדול עד שנכשל בדבר וכו' כי זה ודאי תלמודי דבי רב ידעי' לה, דרב המדחק בין חביתין למנחה נכסים כרחוק מרחק ממערב, וחביתין אין להם יין וכל דבריו באין ללא הטיול, ה' המובן יפטר בעד ויפיר עיינו בחורטו לעבודתו יתבדק, עכ"ל המניה בגליון הספר בכ"י :

הנך רואה מכל הדברים האלה, דלא יתהלל חכם בתכמתו כי באמת נמא לכהו גדולים שיהיה להם בגיחה גדולה בדבריהם, שאפילו קונים לא יעשו בה, ולפעמים נכשלים אפילו בטוים הפסוק של תנ"ך, כאשר קרה להגאון מופת הדור רבינו חיד"א ז"ל, בדרשה שדרש על פסוק והמת אל תמתוהו, וכו' וזה שהוא עצמו הרגיש בטעות וגיחה הדבר בספר אחד מספריו, ועל זה נאמר שיאות מי יבין. ואם יבא אדם לכתוב הערות בדברי האחרונים, יכלה הזמן וסס לא יכלו, ולפקד אין ראוי והגון לכתוב השגות על האחרונים, כי אם רק בדבר הנוגע לענין דינא דוקא, אך בדבר שאינו נוגע לענין דינא, מה בלע כי נכתוב השגות, הן להעיר על החרוץ של המחבר, הן להעיר בהם דאשתימש מיניה דאין אלו אחרונים לזה, ורק אם המחבר הוא ראשון מן רבותיו הראשונים ז"ל, אלו אחריו ליישב דבריו, לכן יש לאדם לכתוב הערות עליו אפילו בדבר שאינו נוגע לענין דינא, אולי יבא חכם אחד ויישב דבריו כי בודאי רבותיו הראשונים לא אמרו דבר בטעות, ואם יתקפה האדם בדבריהם, אע"כ ללא אשכח לה פתרי בודאי איכא פתרי, ויבא חכם אחד ויפתור, או יגיד שהמשיג טעם בשגותו :

ובד להראות להמעין שהאחרונים אין דבריהם נקיים מן השגיאות חע"פ שסם גאוים וגדולים בחורה, איכיר מה שהערותי אנה עבדא בספר גאון אחרון מגדולי גאוני אשכנז, הוא ספר שואל ומשיב להרב הגאון הגדול המפורסם מהר"ר יוסף שאול זלה"ה, כאשר זרח חורו פה עיינו, וכאשר לקחתי אותו בחרות שאלה ליימן בעלמא, הערותי עליו הוא בשואל ומשיב תניינא ח"ב סוף סי' ז' שהעתיק דבר אחד מלקוטי הגאון ח' כפי ז"ל, שהשיג על הגאון מהר"ם אבוב ז"ל, בסדר הכריתות, שאשר לאכול חותין במחט שהוא לובע המחט, והשיג עליו הגאון ח"י, ז"ל הפך משנתנו פרק כל הכלים, את הבוט ו"ה הכרכר לתחוב בו ופירש"י